Nacionalinis visuomenės sveikatos centras prie Sveikatos apsaugos ministerijos

COVID-19 prevencija ugdymo įstaigose

Vilniaus departamento Visuomenės sveikatos saugos skyriaus patarėja

Rūta Maceinaitė

2020 m. rugsėjo 16 d.

Vaikai ir COVID-19

- **Nedidelė dalis** Europoje užfiksuotų **atvejų** (mažiau nei 5 proc.) yra **nustatyti 18 metų ir jaunesniems asmenims** (1).

Lietuvoje nustatyti 3442 atvejai

→

270 (7,84 proc.) atvejai nustatyti 19 metų ir jaunesniems asmenimis

Šaltiniai:
1. Europos ligų prevencijos ir kontrolės centras. COVID-19 in children and the role of school settings in COVID-19 transmission. 2020 [6 August 2020].

Vaikai ir COVID-19

- Vaikai **rečiau hospitalizuojami**, tarp jų **rečiau nustatomi mirties atvejai**, jie dažniau serga **lengva arba besimptome** COVID-19 forma (1).
- **Lietuvoje: 4 proc. susirgusių vaikų buvo hospitalizuoti, didžioji dalis jautė lengvus simptomus arba apskirtai jų nejautė; vaikų mirties atvejų nenustatyta.**
- Mokslininkų išvados apie **besimptome forma sergančių vaikų** dalį: simptomų nejaučiantys vaikai sudaro nuo **4 proc. iki 28 proc.** visų vaikams nustatytų atvejų (2, 3), **14,9** proc. vaikų, kuriems patvirtintas COVID-19, nejaučia simptomų (4), **18 proc.** vaikų atvejų yra besimptomiai (5).

Šaltiniai:
1. Europos ligų prevencijos ir kontrolės centras. COVID-19 in children and the role of school settings in COVID-19 transmission. 2020 [6 August 2020].
2. Dong Y, Mo X, Hu Y, Qi X, Jiang F, Jiang Z, et al. Epidemiology of COVID-19 Among Children in China. Pediatrics. 2020 Jun;145(6).
3. Streng A, Hartmann K, Armann J, Berner R, Liese JG. [COVID-19 in hospitalized children and adolescents]. Monatsschrift Kinderheilkunde : Organ der Deutschen Gesellschaft fur Kinderheilkunde. 2020 Apr 21:1-12.
4. Heald-Sargent T, Muller WJ, Zheng X, Rippe J, Patel AB, Kociolek LK. Age-Related Differences in Nasopharyngeal Severe Acute Respiratory Syndrome Coronavirus 2 (SARS-CoV-2) Levels in Patients With Mild to Moderate Coronavirus Disease 2019 (COVID-19). JAMA Pediatrics. 2020.
5. Zhang L, Peres TG, Silva MVF, Camargos P. What we know so far about Coronavirus Disease 2019 in children: A meta-analysis of 551 laboratory-confirmed cases. Pediatric pulmonology. 2020 Aug;55(8):2115-27

Vaikai ir COVID-19

- **Kosulys ir (arba) karščiavimas – dažniausiai** vaikams pasireiškiantys COVID-19 **simptomai** **(1)**.
- **Specifinių** COVID-19 **simptomų nebuvimas** apsukina ligos diagnozę **(1)**.
- **Duomenų** apie vaikų COVID-19 ligos **platinimą trūksta.**
- **Vaikų nosiaryklėje yra toks pats, ar net didesnis viruso kiekis** **(2)**.
- **Simptomų nejaučiantys vaikai gali platinti užkratą iki kelių savaičių** **(3)**.
- **Ugdymo įstaigose būtina laikytis COVID-19 prevencijos priemonių.**

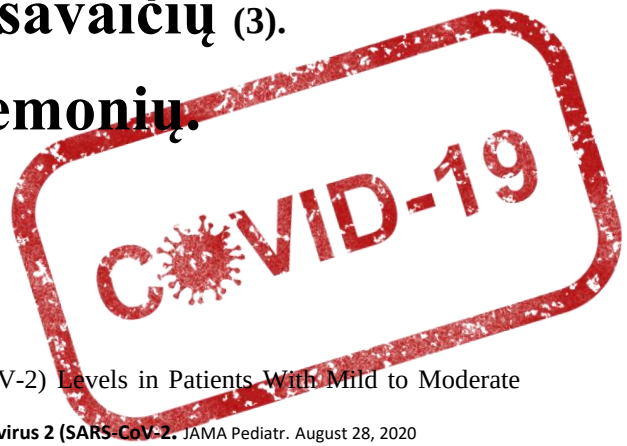

Šaltiniai:
1. Europos ligų prevencijos ir kontrolės centras. COVID-19 in children and the role of school settings in COVID-19 transmission. 2020 [6 August 2020].
2. Sargent TH, Muller WJ, Zheng X, et al. Age-Related Differences in Nasopharyngeal Severe Acute Respiratory Syndrome Coronavirus 2 (SARS-CoV-2) Levels in Patients With Mild to Moderate Coronavirus Disease 2019 (COVID-19). JAMA Pediatrics.
3. Roberta L. DeBiasi, MD, MS[1,2,3]; Meghan Delaney, DO, MPH. **Symptomatic and Asymptomatic Viral Shedding in Pediatric Patients Infected With Severe Acute Respiratory Syndrome Coronavirus 2 (SARS-CoV-2.** JAMA Pediatr. August 28, 2020

Ugdymo įstaigos

739 ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo įstaigos

1056 bendrojo ugdymo įstaigos

- **121 719 auklėtiniai**
- **14 561 pedagoginis darbuotojas**

- **325 677 mokiniai**
- **28 599 mokytojai ir mokyklų vadovai**
- **3812 pedagoginiai darbuotojai**

- **Ugdymo įstaigose bus nustatomi COVID-19 atvejai.**

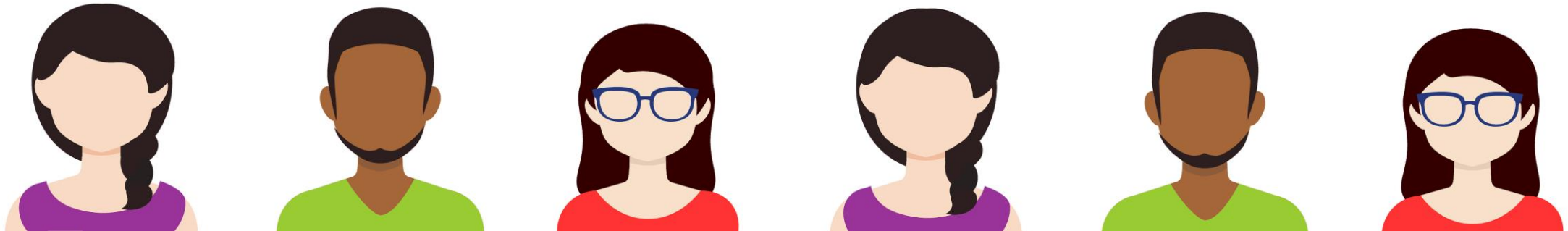

Ugdymo įstaigos ir COVID-19

- **COVID-19 atvejai nustatyti 32 Lietuvos ugdymo įstaigose.**
- **Serga:**

1. **38 vaikai.**
2. **6 pedagogai.**
3. **4 darbuotojai** (neturintys tiesioginio kontakto su vaikų ugdymu).

- **Izoliuoti 566 asmenys** (lemia prevencijos priemonių nesilaikymas).
- **COVID-19 plitimas ugdymo įstaigos viduje – vienintelėje Gabijos progimnazijoje.**

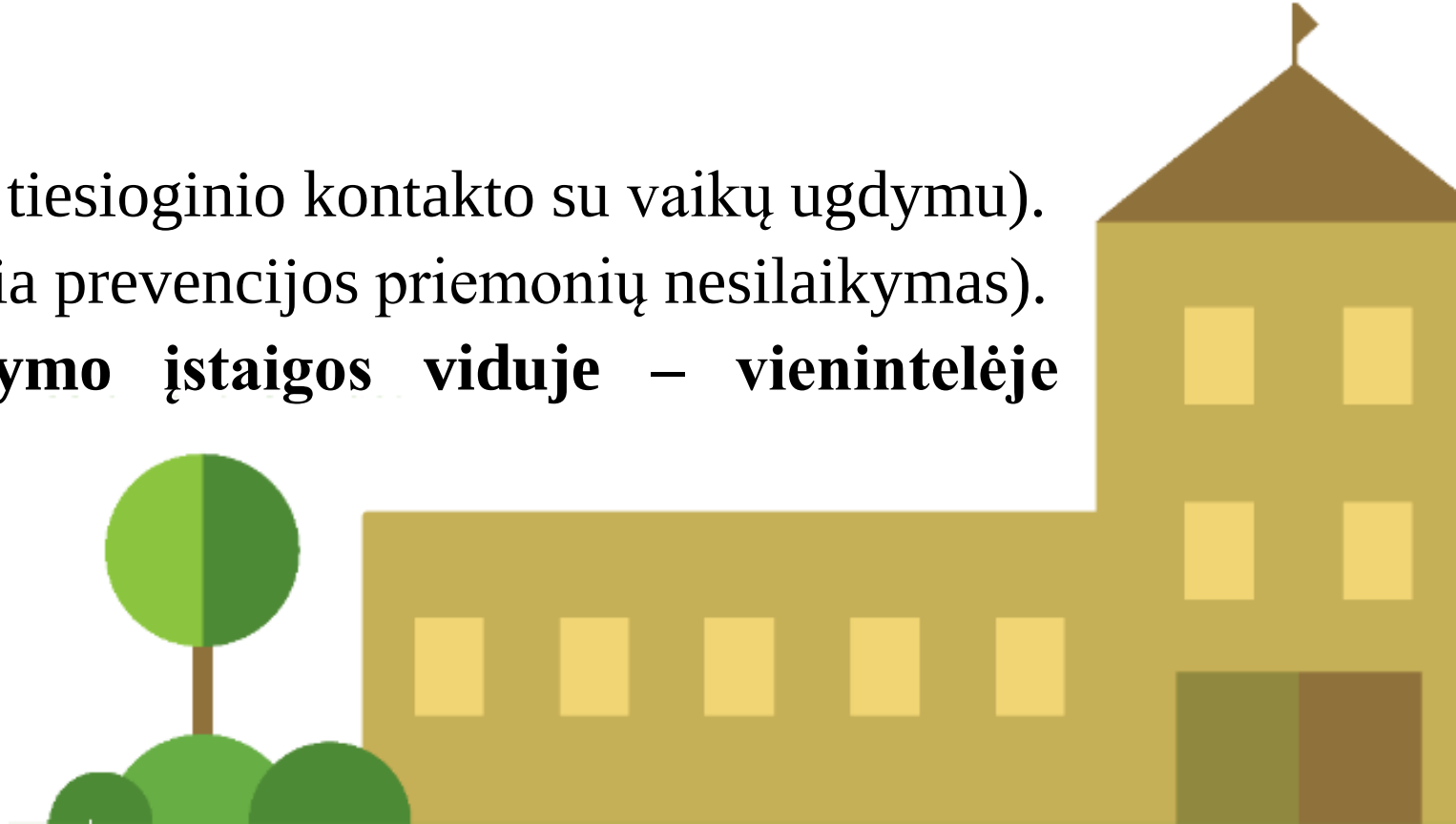

Ugdymo įstaigos ir COVID-19

- COVID-19 **plitimas ugdymo įstaigose** nustatomas **retai** (1).
- **Mokyklų atidarymas** po karantino **nebuvo susijęs su aukštesniais** bendruomenių **sergamumo rodikliais** (1).
- **Mokyklose dirbančių** žmonių **sergamumo rodikliai nėra didesni** už kitų darbuotojų grupių sergamumo rodiklius (1).

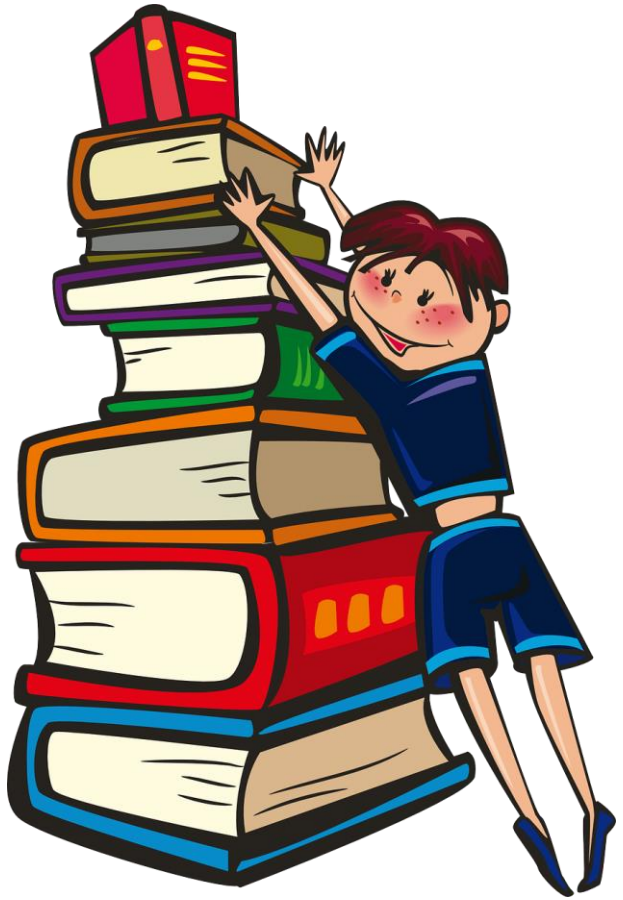

Šaltiniai:
1. Europos ligų prevencijos ir kontrolės centras. COVID-19 in children and the role of school settings in COVID-19 transmission. 2020 [6 August 2020].

Ugdymo įstaigų svarba

- **Mokykla suteikia:**

1. **Saugią ir palankią mokymosi aplinką mokiniams.**
2. **Darbo vietą mokytojams ir kitiems mokyklos darbuotojams.**
3. **Galimybę dirbti tėvams ir globėjams.**

- **Mokyklos uždarymas – paskutinė prevencijos priemonė.**

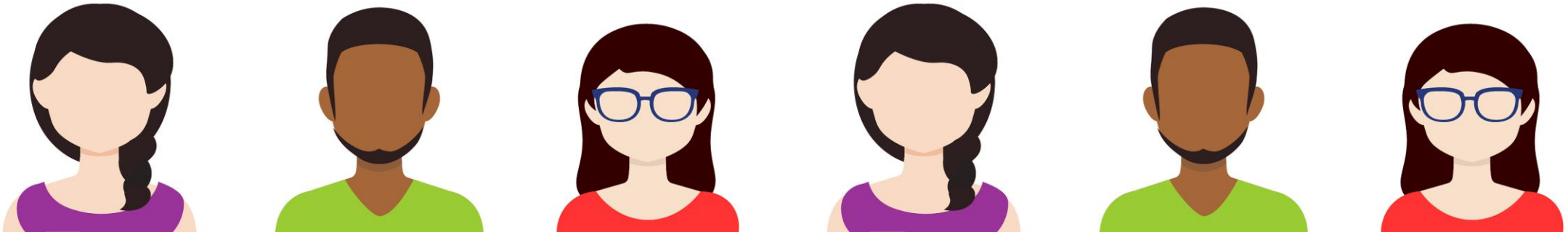

Mokyklų uždarymo įtaka vaikams

- **Mokymosi proceso sutrikdymas.** Itin neigiama įtaka skurdžiau gyvenantiems vaikams **(1)**.
- **Bendraamžių tarpusavio santykių sutrikdymas,** kuris siejamas su depresija, kaltės jausmu ir vaikų pykčiu **(2)**.
- **Kasdieninio ritmo sutrikdymas.** Itin neigiamos pasekmės nuo depresijos ir nerimo kenčiantiems vaikams **(3)**.

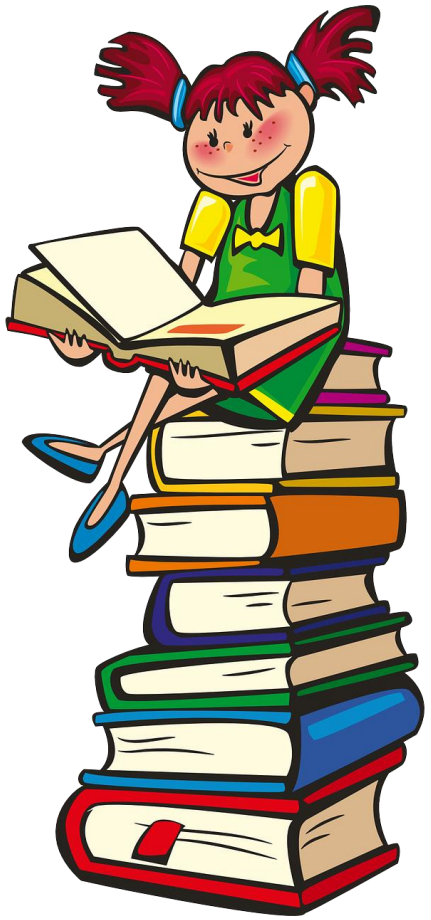

Šaltiniai:

1. European Network of Ombudspersons for Children (ENOC) and United Nations International Children's Fund (UNICEF). Ombudspersons and Commissioners for Children’s Challenges and Responses to Covid-19. 2020 [22 July 2020].
2. Fantini MP, Reno C, Biserni GB, Savoia E, Lanari M. COVID-19 and the re-opening of schools: a policy maker's dilemma. Italian Journal of Pediatrics. 2020;46(1):79. .
3. Courtney D, Watson P, Battaglia M, Mulsant BH, Szatmari P. COVID-19 Impacts on Child and Youth Anxiety and Depression: Challenges and Opportunities. Canadian Journal of Psychiatry. 2020:706743720935646.

Mokyklų uždarymo įtaka vaikams

- **Negalią** turinčių vaikų **ribotos skaitmeninio bendravimo galimybės bei buvimo izoliuotu nuo kitų jausmas** **(1)**.
- Padidėjusi internetinių **patyčių rizika** **(1)**.
- Padidėjusi **smurto šeimoje rizika** **(2)**.
- **Neigiama** įtaka vaikų **maitinimuisi** **(3)**.
- Padidėjusi **žalingų įpročių rizika** **(4)**.

Šaltiniai:
1. European Network of Ombudspersons for Children (ENOC) and United Nations International Children's Fund (UNICEF). Ombudspersons and Commissioners for Children's Challenges and Responses to Covid-19 [Internet]. 2020 [22 July 2020].
2. Cluver L, Lachman JM, Sherr L, Wessels I, Krug E, Rakotomalala S, et al. Parenting in a time of COVID-19. Lancet (London, England). 2020 Apr 11;395(10231):e64.
3. Van Lancker W, Parolin Z. COVID-19, school closures, and child poverty: a social crisis in the making. The Lancet Public Health. 2020 May;5(5):e243-e4
4. United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO). Adverse consequences of school closures [22 July 2020].

Mokyklų uždarymo įtaka kitiems asmenims

- **Mokytojų jaučiamas stresas** dėl nuotolinio ugdymo proceso organizavimo **(1)**.
- **Tėvų jaučiamas stresas** dėl vaikų ugdymo namuose **(1)**.
- Vaikus turinčių **sveikatos priežiūros specialistų „pasišalinamas“ iš sveikatos priežiūros sistemos** **(1)**.
- **Neigiama ekonominė įtaka** (tėvams, valstybei) **(1)**.

Šaltiniai:
1. United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO). Adverse consequences of school closures [22 July 2020].

Prevencinių priemonių svarba

- **Mokyklos uždarymas – paskutinė prevencijos priemonė** (1).
- Būtina **kompleksiškai planuotai** taikyti **įvairias priemones** (1).
- **Jei mokykloje tinkamai taikomos prevencijos priemonės, mokykla nėra laikoma ta aplinka, kurioje lengviau plistų COVID-19, palyginus su kitomis aplinkomis, kuriose lankosi panašus skaičius žmonių** (1).
- Prevencijos priemonės **sumažins ir kitų kvėpavimo sistemos infekcijų plitimo riziką** (1).

Šaltiniai:
1. Europos ligų prevencijos ir kontrolės centras. Infographic: COVID-19 in children and the role of schools 2020 [6 August 2020].

COVID-19 prevencijos priemonės

- Ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo įstaigos
- Pradinio ugdymo įstaigos
- Pagrindinio ir vidurinio ugdymo įstaigos
- Neformaliojo vaikų švietimo įstaigos

Informacijos apie prevencijos priemones šaltiniai

- **Operacijų vadovo sprendimai:**

1. Dėl ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo organizavimo būtinų sąlygų pakeitimo (Nr. V-1840)
2. Dėl pradinio ugdymo organizavimo būtinų sąlygų (Nr. 1839)
3. Dėl pagrindinio ir vidurinio ugdymo organizavimo būtinų sąlygų (Nr. 1838)
4. Dėl neformaliojo vaikų švietimo organizavimo būtinų sąlygų pakeitimo (Nr. 1841)

- **Pasaulio sveikatos organizacijos rekomendacijos**
- **Europos ligų prevencijos ir kontrolės centro rekomendacijos**
- **LR sveikatos apsaugos ministerijos rekomendacijos**
- **LR švietimo, mokslo ir sporto ministerijos rekomendacijos**

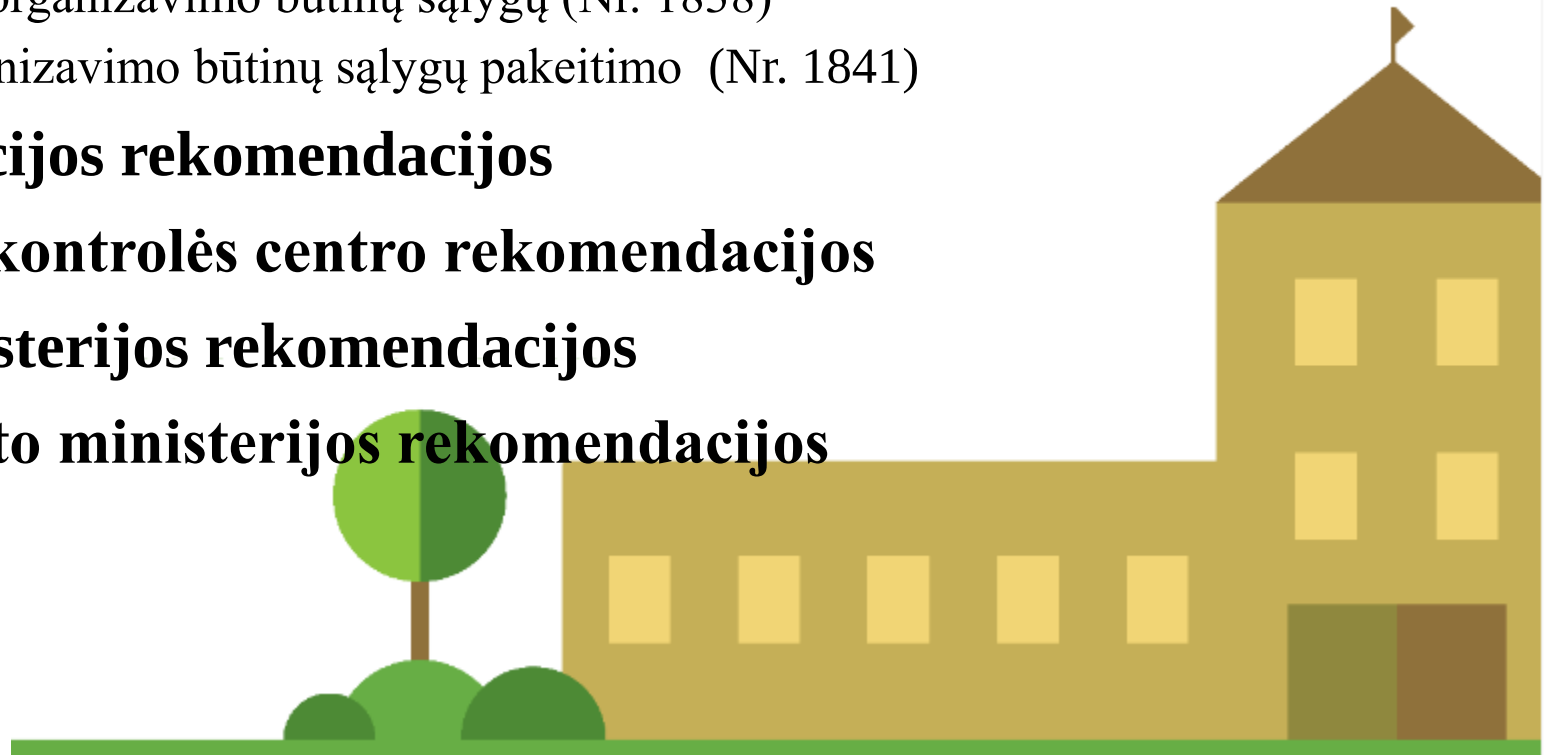

Pagrindinės prevencijos priemonės

- **Patalpų vėdinimas ir valymas**
- **Sąlygų, būtinų rankų higienai, sudarymas**
- **Asmeninių apsaugos priemonių dėvėjimas ir atstumo laikymasis**
- **Ugdymo proceso organizavimas siekiant sumažinti asmenų kontaktavimą**
- **Informacijos teikimas**
- **Užtikrinimas, kad simptomus jaučiantys asmenys nebūtų ugdymo įstaigoje**

Pagrindinės prevencijos priemonės

- **Patalpų vėdinimas ir valymas**
- **Sąlygų, būtinų rankų higienai, sudarymas**
- **Asmeninių apsaugos priemonių dėvėjimas ir atstumo laikymasis**
- **Ugdymo proceso organizavimas siekiant sumažinti asmenų kontaktavimą**
- **Informacijos teikimas**
- **Užtikrinimas, kad simptomus jaučiantys asmenys nebūtų ugdymo įstaigoje**

Patalpų vėdinimas ir valymas

- **Tinkamas ugdymo patalpų vėdinimas ir valymas** turi būti **užtikrinamas ir įprastomis sąlygomis.**
- **Netinkamas patalpų vėdinimas** siejamas su **padidėjusia kvėpavimo takų infekcijų plitimo rizika** **(1)**.
- **Tinkamas patalpų vėdinimas – itin svarbi prevencijos priemonė** (padidinama oro apykaita ir galimai užterštas oras „praskiedžiamas “ švariu oru) **(2)**.
- **Paprasčiausia priemonė –** patalpų, kuriose būna vaikai ir suaugusieji, vėdinimas atidarius langus ir duris **(natūralus vėdinimas)** **(2)**.
- **Šildymo, vėdinimo ir oro kondicionavimo (ŠVOK) sistemos** gali atlikti papildomą vaidmenį (2).
- **ŠVOK gali padidinti vidaus patalpų oro pasikeitimo greitį, sumažinti oro recirkuliaciją ir padidinti šviežio lauko oro naudojimą** **(2)**.

Šaltiniai:

1. Knibbs LD, Morawska L, Bell SC, Grzybowski P. Room ventilation and the risk of airborne infection transmission in 3 health care settings within a large teaching hospital. American Journal of Infection Control. 2011 Dec;39(10):866-72.
2. Europos ligų prevencijos ir kontrolės centras. COVID-19 in children and the role of school settings in COVID-19 transmission. 2020 [6 August 2020].

Šildymo, vėdinimo, oro kondicionavimo įranga

- **Nerekomenduojama naudoti recirkuliacinio** vėdinimo (kuomet į patalpas grąžinama dalis panaudoto oro) (1,2)
- **Svarbu tinkama ŠVOK eksploatacija ir priežiūra** (vadovautis gamintojo instrukcijomis) **(3)**.
- **Nerekomenduojama naudoti stalinių ar pastatomų ventiliatorių** (gali pernešti virusą nuo vieno asmens prie kito) (1 ,2).
- „Šalta“ temperatūra (žemiau 21°C) ir „sausas“ oras (žemiau 40%) – **optimalios viruso išgyvenimo sąlygos** (1, 2).
- **Rekomenduojama: patalpų temperatūra 24 °C ir 60% santykinė drėgmė**(1, 2).

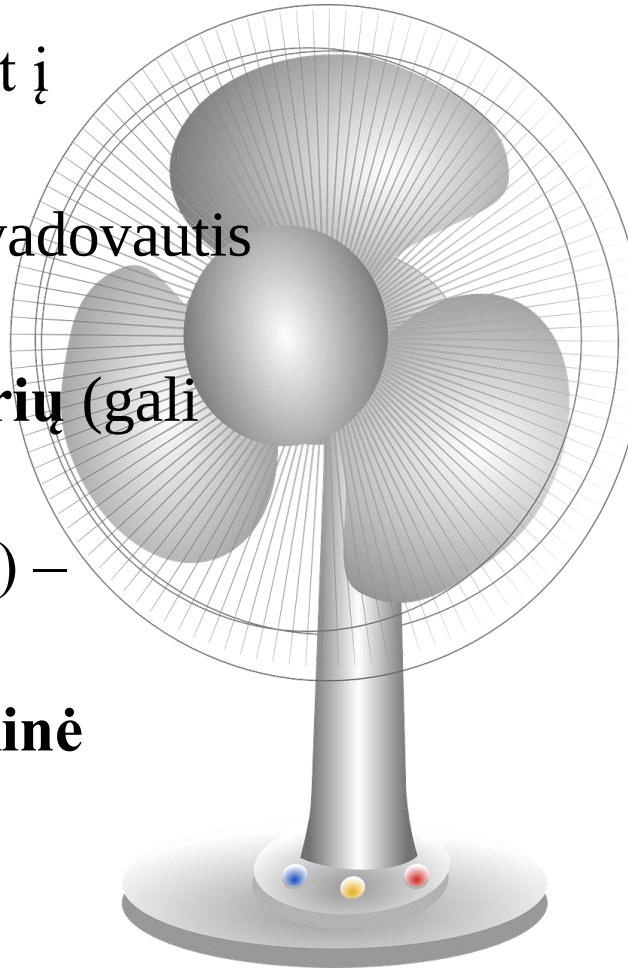

Šaltiniai:
1. Pasaulio sveikatos organizacija. Q&A: Ventilation and air conditioning in public spaces and buildings and COVID-19. 2020 [29 July2020].
2. Pasaulio sveikatos organizacija Q&A: Do air conditioning and ventilation systems increase the risk of virus transmission? If so, how can this be managed? 2020 [22 May].
3. Europos ligų prevencijos ir kontrolės centras. COVID-19 in children and the role of school settings in COVID-19 transmission. 2020 [6 August 2020].

Aplinkos paviršių valymas

- **Mechaninis valymas** naudojant vandenį ir muilą arba neutralų ploviklį (mechaninio valymo metu pašalinami nešvarumai, tačiau nenužudomi mikroorganizmai) (1).
- **Paviršių dezinfekcija** naudojant virusus veikiančius autorizuotus biocidus (1).
- **Turėtų būti naudojami tik Lietuvoje įteisinti biocidai**. Visų įteisintų (autorizuotų) biocidinių produktų duomenys pateikti duomenų bazėje https://biocidai.nvsc.lt/. Paieškos parametrai tokie: „Vartotojas: N“, „Produktų tipas: 01“, „Galiojimas: Tik galiojantys“.

Šaltiniai:
1. Pasaulio sveikatos organizacija. Cleaningand disinfection of environmental surfaces in the context of COVID-19. 2020 [22 May].

Patalpų vėdinimas ir valymas

Ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo įstaigos	Pradinio ugdymo įstaigos	Pagrindinio ir vidurinio ugdymo įstaigos	Neformaliojo vaikų švietimo įstaigos

- Patalpos turi būti **išvėdinamos prieš atvykstant vaikams ir ne rečiau kaip 2 kartus per dieną.**

- Patalpos turi būti išvėdinamos **prieš atvykstant mokiniams ir kiekvienos pertraukos metu**.
- **Dažnai liečiami paviršiai** (durų rankenos, durų rėmai, stalų paviršiai, kėdžių atramos, laiptinės turėklai, elektros jungikliai ir kt.) valomi paviršiams valyti skirtu valikliu **ne rečiau kaip 2 kartus per dieną**.
- **Bendros patalpos** (specializuoti kabinetai, salės ir pan.) **po kiekvienos pamokos turi būti išvėdinamos ir išvalomos**.
- **Jei mokymo priemone, inventoriumi naudojasi daugiau kaip vienas mokinys, jos turi būti išvalomos ir dezinfekuojamos po kiekvieno panaudojimo**.
- Ribojamas dalijimasis ugdymo priemonėmis.

- Po kiekvienos grupės, klasės valgymo bendra maitinimo salė turi būti išvėdinama ir išvaloma
- Aplinkos valymas švietimo įstaigoje turi būti atliekamas atsižvelgiant į Sveikatos apsaugos ministerijos parengtas rekomendacijas patalpų valymui COVID-19 pandemijos metu

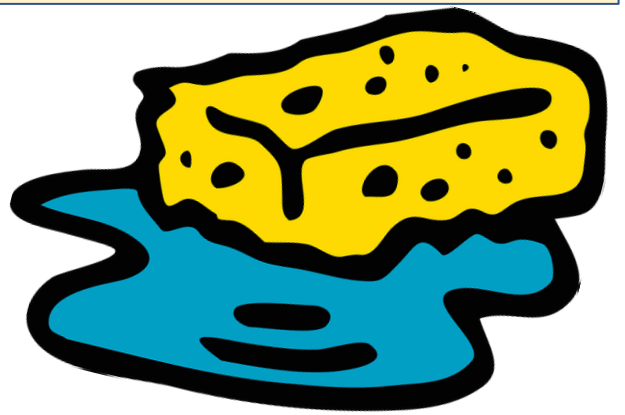

Pagrindinės prevencijos priemonės

- Patalpų vėdinimas ir valymas
- Sąlygų, būtinų rankų higienai, sudarymas
- Asmeninių apsaugos priemonių dėvėjimas ir atstumo laikymasis
- Ugdymo proceso organizavimas siekiant sumažinti asmenų kontaktavimą
- Informacijos teikimas
- Užtikrinimas, kad simptomus jaučiantys asmenys nebūtų ugdymo įstaigoje

Sąlygų sudarymas rankų higienai

- **COVID-19 gali plisti ir per užterštus paviršius** (sveikas asmuo palietęs užterštus paviršius vėliau nešvariomis rankomis pasitrynęs akis, burną ar nosį gali užsikrėsti) (1).
- **Rankų higiena** – tai dažnas ir tinkamas **rankų plovimas vandeniu su muilu** arba **rankų valymas alkoholio turinčiomis priemonėmis** (tirpalais, geliais, servetėlėmis ar kitomis priemonėmis) (2).
- **Rankų higiena** yra racionali, **pigiausia prevencijos priemonė** (2).
- Rankas reikia reguliariai plauti muilu ir vandeniu (2).
- Rekomenduojama naudoti skystą muilą be antimikrobinių priedų, neutralaus pH, dozatoriuose (2).
- Neplauti rankų karštu vandeniu (karštas vanduo nuriebalina odą, skatina jos pabrinkimą, išsausėjimą) (2).

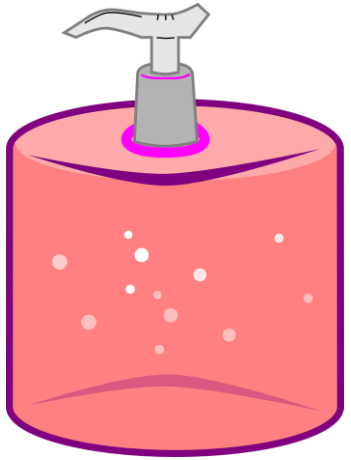

Šaltiniai:
1. Pasaulio sveikatos organizacija. Q&A: How is COVID-19 transmitted? 2020 [9 July 2020].
2. LR sveikatos apsaugos ministerija. Rekomendacijos dėl rankų higienos. 2020 [2 Kovo 2020]
3. Pasaulio sveikatos organizacija. Advice on the use of masks in the context of COVID-19 Interim guidance. 2020 [5 June 2020].

Rankų dezinfekavimo priemonių naudojimas

- **Pirmenybė turėtų būti teikiama rankų plovimui su vandeniu ir muilui.**
- Jei **nėra galimybės nusiplauti rankų**, rekomenduojama naudoti **dezinfekavimo priemones.**
- Esant galimybei rinktis, **pirmenybę patartina skirti ne skystam rankų dezinfektantui o dezinfektantu sudrėkintoms servetėlėms** (toks pasirinkimas sumažina tikimybę kilti pavojui dėl produkto degumo bei atsitiktinio išsipylimo, atsitiktinio ar tyčinio apsinuodijimo išgėrus riziką, be to, rankų oda ne tik dezinfekuojama, bet dar ir mechaniškai nuvalomi nešvarumai bei žuvę mikroorganizmai).
- **Turėtų būti naudojami tik Lietuvoje įteisinti biocidai**. Visų įteisintų (autorizuotų) biocidinių produktų duomenys pateikti duomenų bazėje https://biocidai.nvsc.lt/. Paieškos parametrai tokie: „Vartotojas: N“, „Produktų tipas: 01“, „Galiojimas: Tik galiojantys“.

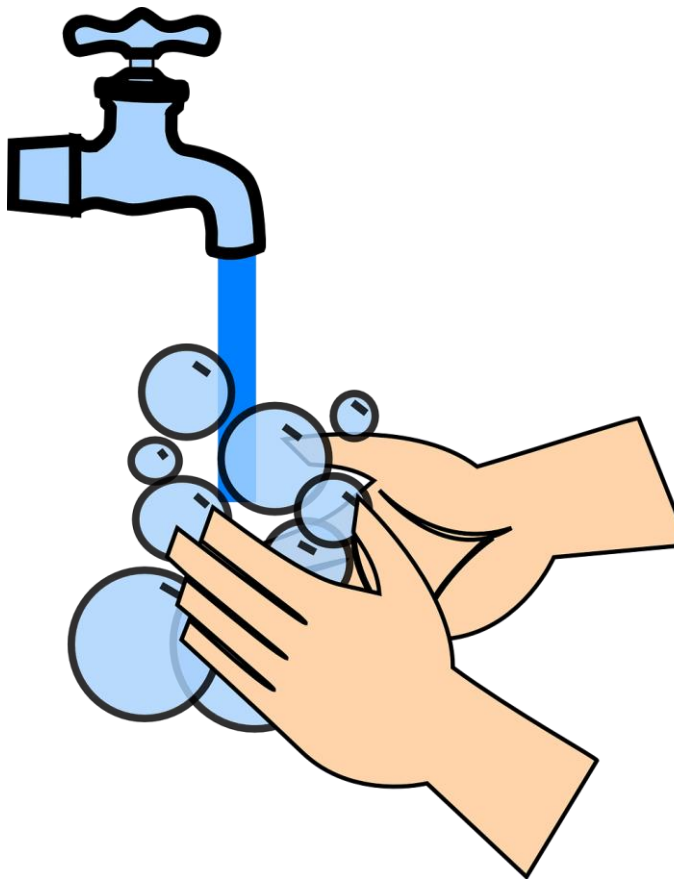

Sąlygų sudarymas rankų higienai

- **Ugdymo įstaigoje turi būti sudarytos tinkamos sąlygos darbuotojų ir vaikų rankų higienai:**

1. **Į praustuves tiekiamas šiltas ir šaltas vanduo.**
2. **Prie praustuvių patiekiama skysto muilo** (nenaudoti gabalinio muilo).
3. **Prie praustuvių turėtų būti vienkartinių rankšluosčių** (darželiuose gali būti naudojami individualūs daugkartinio naudojimo rankšluosčiai).
4. **Sudaromo galimybė darbuotojų rankų higienai** (šalia įėjimų į patalpas, gerai matomoje turėtų būti rankų dezinfekcijos priemonių).

Pagrindinės prevencijos priemonės

- **Patalpų vėdinimas ir valymas**
- **Sąlygų, būtinų rankų higienai, sudarymas**
- **Asmeninių apsaugos priemonių dėvėjimas ir atstumo laikymasis**
- **Ugdymo proceso organizavimas siekiant sumažinti asmenų kontaktavimą**
- **Informacijos teikimas**
- **Užtikrinimas, kad simptomus jaučiantys asmenys nebūtų ugdymo įstaigoje**

Asmeninių apsaugos priemonių dėvėjimas ir atstumo laikymasis

- **COVID-19 virusas plinta per orą kartu su kvėpavimo takų sekreto lašeliais**, kurie į aplinką patenka žmogui kosint, čiaudint, kalbant ar dainuojant **(1)**.
- **Su sergančiu asmeniu artimai (mažesniu nei 1 – 2 metrų atstumu) kontaktuojantys žmonės gali užsikrėsti infekuotiems lašeliams patekus į jų nosį, burną ar akis (1)**.
- **Saugaus atstumo laikymasis – efektyviausia priemonė** siekiant sumažinti COVID-19 perdavimo rizika **(2)**.
- **Kuomet neįmanoma išlaikyti atstumo – rekomenduojama dėvėti kaukes (2)**.
- **Kaukės sudaro barjerą užkrėstiems lašeliams iš kvėpavimo takų patekti į aplinką (3)**.

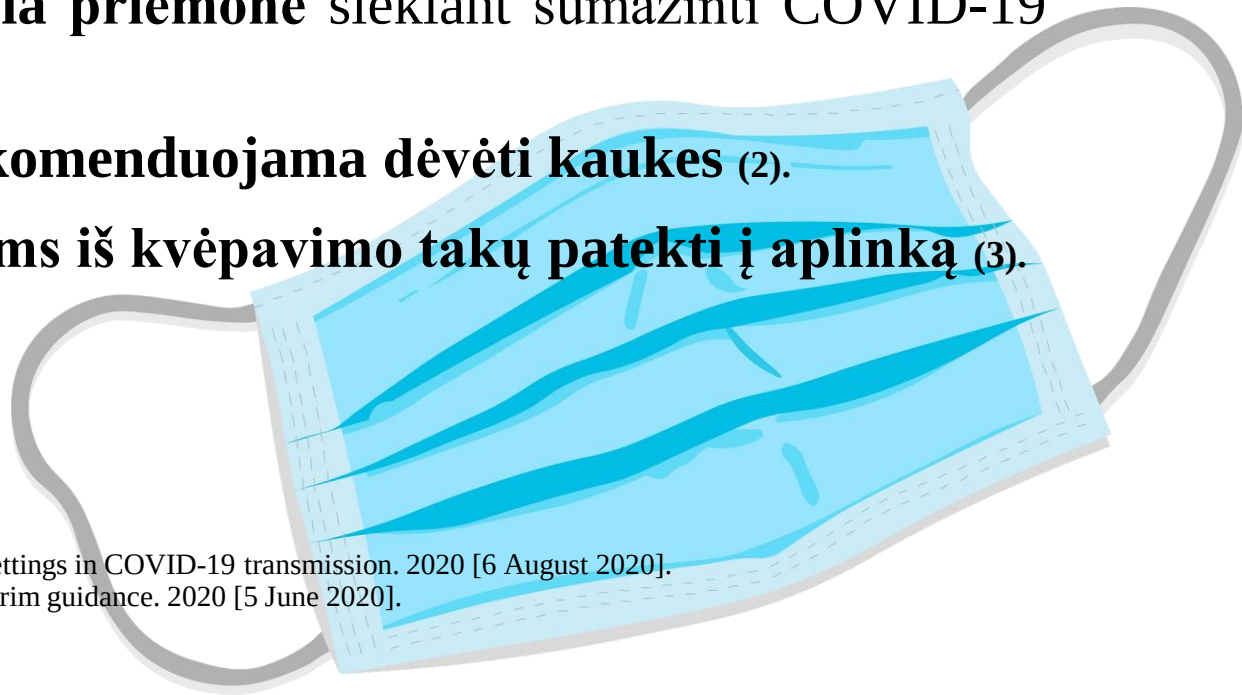

Šaltiniai:
1. Pasaulio sveikatos organizacija. Q&A: How is COVID-19 transmitted? 2020 [9 July 2020].
2. Europos ligų prevencijos ir kontrolės centras. COVID-19 in children and the role of school settings in COVID-19 transmission. 2020 [6 August 2020].
3. Pasaulio sveikatos organizacija. Advice on the use of masks in the context of COVID-19 Interim guidance. 2020 [5 June 2020].

Asmeninės apsaugos priemonių dėvėjimas ir atstumo laikymasis

Ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo įstaigos

- Apsaugos priemones **turi dėvėti:**
1. Vaikus **atlydintys asmenys** uždarose erdvėse.
2. **Vaikus** į įstaigą uždarose erdvėse **priimantys darbuotojai**
- Apsaugos priemonių dėvėti **nereikia**:
1. **Vaikams**.
2. Grupių **darbuotojams**.
- Lauke organizuojant renginį kelioms grupėms, tarp dalyvių turi būti išlaikomas 1 m atstumas

Pradinio ugdymo įstaigos

- Apsaugos priemones **turi dėvėti**:
1. Vaikus **atlydintys asmenys uždarose erdvėse**.
2. Mokytojai ir kiti **mokyklos darbuotojai bendrose, uždarose** erdvėse (pvz. valgykla).
- Apsaugos priemonių dėvėti **nereikia**:
1. **Mokiniams klasėse.**
2. **Mokytojams klasėse**.
- Lauke organizuojant renginį tarp dalyvių turi būti išlaikomas 1 m atstumas.

Pagrindinio ir vidurinio ugdymo įstaigos

- Apsaugos priemones **turi dėvėti:**
1. M**okyklos darbuotojai bendrose, uždarose** erdvėse
2. **Mokytojai klasėse kai neišlaikomas 2 m. atstumas**.
- Apsaugos priemonių dėvėti **nereikia**:
1. **Mokiniams klasėse ir kitose erdvėse** (jei bendrose erdvėse neišlaikomas atstumas ir nesilaikoma klasių /srautų izoliavimo principo, kaukes rekomenduojama dėvėti).
2. **Mokytojams klasėse kai išlaikomas 2 m atstumas.**
- Lauke organizuojant renginį turi būti išlaikomas 1 m atstumas.

Neformaliojo vaikų švietimo įstaigos

- Apsaugos priemones **turi dėvėti**:
1. **Mokytojai** vykdantys neformaliojo vaikų švietimo programas.
- Apsaugos priemonių dėvėti **nereikia**:
1. Mokiniams.
- Lauke organizuojant renginį turi būti išlaikomas 1 m atstumas.

- Uždarose erdvėse vykstančiuose klasių / grupių renginiuose **dalyvaujantys pilnamečiai tretieji asmenys kai tarp dalyvių neišlaikomas 2 m atstumas turi dėvi asmeninis apsaugos priemones.**
- Asmeninių apsaugos priemonių **leidžiama nedėvėti** asmenims, kurie **dėl savo sveikatos būklės kaukių** dėvėti negali ar jų dėvėjimas gali pakenkti asmens sveikatos būklei. Kaukės negalinčiam dėvėti darbuotojui gali būti parenkamos kitos asmeninės apsaugos priemonės.

Kitų šalių patirtis

- **Kroatijoje veido kaukės privalomos tik vyresnių klasių mokiniams (jeigu nėra galimybės išlaikyti saugos atstumo).**
- **Prancūzijoje vyresni nei 11 metų amžiaus mokiniai kaukes turi dėvėti visada.**
- **Vokietijoje uždarose patalpose tiek mokiniai, tiek mokytojai turi dėvėti kaukes (išskyrus tuos atvejus kai sėdi prie suolo).**
- **Nyderlanduose nei mokiniai, nei mokytojai neprivalo dėvėti kaukių. Kai kurios ugdymo įstaigos savarankiškai nusprendė įvesti kaukių dėvėjimo reikalavimus.**
- **Ispanijoje 6 metų amžiaus ir vyresniems vaikams privaloma dėvėti kaukes.**
- **Rusijoje kaukes dėvėti rekomenduojama, tačiau neprivaloma.**
- **Švedijoje, Norvegijoje ugdymo įstaigose neprivaloma dėvėti kaukių.**
- **Čekijoje ir Belgijoje kaukes dėvėti turi vyresni nei 12 metų amžiaus mokiniai.**

Pagrindinės prevencijos priemonės

- **Patalpų vėdinimas ir valymas**
- **Sąlygų, būtinų rankų higienai, sudarymas**
- **Asmeninių apsaugos priemonių dėvėjimas ir atstumo laikymasis**
- **Ugdymo proceso organizavimas siekiant sumažinti asmenų kontaktavimą**
- **Informacijos teikimas**
- **Užtikrinimas, kad simptomus jaučiantys asmenys nebūtų ugdymo įstaigoje**

Ugdymo proceso organizavimas siekiant sumažinti asmenų kontaktavimą

Ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo įstaigos	Pradinio ugdymo įstaigos	Pagrindinio ir vidurinio ugdymo įstaigos	Neformaliojo vaikų švietimo įstaigos
◆ Veiką organizuoti taip, kad būtų **išvengta skirtingas grupes lankančių vaikų kontakto**. ◆Užtikrinti, kad vaikai nuolat **lankytų ta pačią grupę**. ◆**Darbuotojai** tą pačia dieną turėtų dirbti **tik vienoje grupėje**. ◆ Su vaikais **neturėtų kontaktuoti** darbuotojai, į kurių pareigas neįeina darbas su vaikais. ◆ **Riboti** skirtingose grupėse dirbančių **darbuotojų kontaktą**. ◆ Užtikrinti, kad uždarose patalpose **nebūtų organizuojami renginiai kelių grupių vaikams.** ◆ Maksimaliai išnaudoti galimybes ugdymo **organizavimui lauke**.	◆ **Vienos klasės** mokiniams ugdymo veiklos visą dieną organizuojamos **toje pačioje mokymo patalpoje.** ◆ **Specializuotuose dalykų** kabinetuose turėtų vykti **tik tos pamo**kos, kurioms **būtina speciali įra**nga ◆ Koreguojamas įstaigos **darbo laikas**, skirtingų klasių **pamokų pradžios ir pabaigos**, **pertraukų laikas**. ◆ Skirtingoms klasėms priskiriami **skirtingi įėjimai ir išėjimai** (jei yra galimybė). ◆ Numatomo **judėjimo** iki klasės, valgyklos, specializuotų kabinetų, sanitarinių mazgų **maršrut**ai. ◆ **Spintelės išdėstomos tame pačiame aukšte**, kur vyksta pamokos tų klasių mokiniams (jei įmanoma). ◆ Maksimaliai išnaudoti galimybes ugdymo organizavimui lauke. ◆ Uždarose erdvėse renginiai organizuojami laikantis klasių izoliavimo principo.	◆ **Vienos klasės** mokinius visą dieną ugdyti **toje pačioje mokymo patalpoje.** ◆ **Specializuotuose dalykų** kabinetuose turėtų vykti **tik tos pamo**kos, kurioms **būtina speciali įra**nga. ◆ Koreguojamas įstaigos **darbo laikas**, skirtingų klasių **pamokų pradžios ir pabaigos**, **pertraukų laikas**. ◆ Rekomenduojama organizuoti po dvi to paties dalyko pamokas iš eilės ◆ Skirtingoms klasėms priskirti **skirtingi įėjimai ir išėjimai** (jei yra galimybė). ◆ Numatomo **judėjimo** iki klasės, valgyklos, specializuotų kabinetų, sanitarinių mazgų **maršrut**ai. ◆ **Spintelės išdėstomos tame pačiame aukšte**, kur vyksta pamokos tų klasių mokiniams ◆ Maksimaliai išnaudoti galimybes ugdymo organizavimui lauke. ◆ Uždarose erdvėse renginiai organizuojami laikantis klasių izoliavimo principo	◆ Užtikrinama, kad vaikai nuolatos dalyvautų tos pačios grupės veiklose. ◆ Veiklą organizuoti taip, kad būtų išvengta skirtingų grupių vaikų kontakto. ◆ Veiklas organizuoti taip, kad būtų išvengta kontakto su pašaliniais, veiklose nedalyvaujančiais asmenimis. Jei to padaryti neįmanoma, riboti kontakto laiką.

Kitų šalių patirtis

- **Italijoje naudojamas nuotolinio mokymo bei mokymo mokykloje derinys.**
- **Kroatijoje pradinių klasių mokiniams taikomas „burbulo“ principas (vaikai mokosi vienoje klasėje, jie nesimaišo su kitų klasių vaikais, su vaikais visada būna jų mokytojas). Jeigu organizuojamos pamokos (tikyba, užsienio kalba) kuomet negalima išvengti skirtingų klasių vaikų maišymosi, tokios pamokas organizuojamos nuotoliniu būdu.**
- **Norvegijoje bendraklasiai būna kartu ir „nesimaišo“ su kitų klasių mokiniais, pertraukų laikai sureguliuoti.**
- **Rusijoje pertraukų ir pamokų laikas paskirstytas taip, kad būtų galima išvengti perpildymo bendrose patalpose.**
- **Prancūzijoje kai kuriose pradinėse mokyklose klasės pakaitomis po pusės klasės po pusdienį mokosi mokykloje ir namuose.**

Maitinimo organizavimas

Ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo įstaigos	Pradinio ugdymo įstaigos	Pagrindinio ir vidurinio ugdymo įstaigos	Neformaliojo vaikų švietimo įstaigos
◆ Vaikai turėtų būti **maitinami grupės patalpose** (jei yra sąlygos). ◆ Jei maitinimas organizuojamas **valgymo salėje**, **vienu metu joje turi valgyti vienos grupės vaikai** pagal iš anksto parengtą grafiką.	◆ Maitinimas gali būti organizuojamas klasėse (maistas patiekiamas vienkartiniuose induose) arba mokyklos valgykloje. ◆ **Sureguliuoti pertraukų**, kurių metu mokiniai valgo, **laiką siekiant sumažinti mokinių skaičių valgykloje,** ◆ **Numatyti kaimyninių klasių**, besinaudojančių ta pačia koridoriaus erdve, maitinimo **vienu metu** galimybę pagal iš anksto parengtą grafiką. ◆ Pietų pertraukai skirti ilgesnį laiką, kad mokiniai ne tik pavalgytų, bet galėtų pasivaikščioti lauke, pailsėti.		◆ **Pirmenybė** teikiama **maitinimui veiklos vykdymo patalpose**. ◆ Jei tokios galimybės nėra ir **maitinimas bendrose valgymo salėse**, prie **vieno stalo valgyti** turi būti sodinami **tik tos pačios grupės vaikai**, o tarp vaikų, sėdinčių prie skirtingų stalų, turi būti užtikrintas 2 metrų atstumas

- Maitinimas **švediško stalo principu neorganizuojamas**
- Mokyklos valgykloje turi būti sudarytos saugios sąlygos pasinaudoti stalo įrankiais, pvz., galimybė pasiimti įrankius nepaliečiant kitų įrankių

- **Svarbu nepamiršti vaiko interesų** (pietūs turėtų būti organizuojami ne anksčiau kaip po 2,5 val. ir ne vėliau kaip praėjus 4 val. nuo pamokų pradžios).

Fizinio ugdymo pamokų organizavimas

- Maksimaliai išnaudoti **galimybes ugdymą organizuoti lauke**.
- **Apriboti vienu metu sporto salėje sportuojančių klasių skaičių**. Idealu – vienu metu sporto salėje ugdomi vienos klasės mokiniai.
- **Vengti kontaktinių žaidimų** (būtina išlaikyti bent 1 m atstumą).
- **Numatyti papildomas persirengimo vietas.**
- **Būdami fiziškai aktyvūs** (šokinėdami, bėgiodami, žaisdami žaidimų aikštelėje) **vaikai neturėtų dėvėti kaukės** (ji gali apsunkinti kvėpavimą).

Kelionė į / iš ugdymo įstaigos

- **Į mokyklą ir iš jos vaikus dažnai veža mokyklos transportas.**
- **Perpildytuose mokykliniuose autobusuose kyla rizika užsikrėsti.**
- **Svarbu (1) :**

1. **Valyti ir dezinfekuoti dažnai liečiamus paviršius.**
2. **Dėvėti kaukes.**
3. **Laikytis saugaus atstumo.**

Šaltiniai:
1. Europos ligų prevencijos ir kontrolės centras. COVID-19 in children and the role of school settings in COVID-19 transmission. 2020 [6 August 2020].

Pagrindinės prevencijos priemonės

- **Patalpų vėdinimas ir valymas**
- **Sąlygų, būtinų rankų higienai, sudarymas**
- **Asmeninių apsaugos priemonių dėvėjimas ir atstumo laikymasis**
- **Ugdymo proceso organizavimas siekiant sumažinti asmenų kontaktavimą**
- **Informacijos teikimas**
- **Užtikrinimas, kad simptomus jaučiantys asmenys nebūtų ugdymo įstaigoje**

Informacijos teikimas

- **Prie įėjimo į ugdymo įstaigą mokiniams, jų tėvams (globėjams, rūpintojams) bei darbuotojams turėtų būti paskelbta informacija apie:**

1. Asmens higienos laikymosi būtinybę (rankų higieną, kosėjimo, čiaudėjimo etiketą ir kt.).

2. Nustatytus reikalavimus dėvėti kaukes.

3. Draudimą į švietimo įstaigą atvykti asmenims, kuriems pasireiškia karščiavimas (37,3 °C ir daugiau), ar kurie turi ūmių viršutinių kvėpavimo takų ligų, kitų užkrečiamųjų ligų požymių (pvz., sloga, kosulys, pasunkėjęs kvėpavimas ir pan.)

Informacijos teikimas

- **Mokyklos bendruomenės nariai turėtų būti nuolat mokomi apie COVID-19 simptomus ir prevencijos priemones. Svarbu priminti:**
- **Čiaudėjimo ir kosėjimo etiketą:**

1. Siekiant sumažinti potencialiai infekuotų lašelių plitimą būtina čiaudint ir kosint uždengti nosį ir burną (popierine servetėle / alkūne).

2. Popierinę servetėlė turėtų būti kuo skubiau išmetama.

3. Būtinas rankų plovimas su muilu ir vandeniu arba dezinfekavimas.

- **Rankų higienos svarbą.**
- **Saugaus atstumo laikymosi būtinybę.**
- **Informaciją apie tinkamą kaukių dėvėjimą ir jų priežiūrą.**
- **Didelis dėmesys – vaikų mokymui.**

Tinkamas kaukių dėvėjimas

- **Tinkamas kaukės dėvėjimas (1) :**

1. Prieš užsidedant kaukę nusiplauti arba dezinfekuoti rankas.

2. Uždengti nosį ir burną.

3. Įsitikinti, kad nėra tarpo tarp veido ir kaukės.

4. Stengtis neliesti kaukės (jeigu neišvengiamai reikia paliesti, tuomet prieš tai plauti arba dezinfekuoti rankas).

5. Keisti kaukę kai ji sudrėksta, nenaudoti pakartotinai vienkartinių medicininių kaukių (medicininė kaukė turėtų būti dėvima ne daugiau nei 3 – 4 valandas)

6. Nuimant kaukę neliesti jos priekio, išmesti į uždarą šiukšlių, nusiplauti rankas arba jas dezinfekuot.

Šaltiniai:
1. Pasaulio sveikatos organizacija. Advice on the use of masks in the context of COVID-19 Interim guidance. 2020 [5 June 2020].

Daugkartinio naudojimo kaukės

Svarbūs kriterijai:

•**Medžiaga** (per medžiaga turėtų būti lengvai kvėpuojama, ji turėtų turėti aukštą filtravimo efektyvumą, nedėtų rinktis elastingų medžiagų, nes tokias kaukes užsidėjus jos išsiplečia, atsiranda tarpeliai ir sumažėja filtravimo efektyvumą).

•**Sluoksnių skaičius (**atsižvelgiant į naudojamą medžiagą turėtų būti mažiausiai 3 sluoksniai).

•**Naudojamų medžiagų tarpusavio derinimasis** (vidinis sluoksnis turi sugerti drėgmę, išorinis apsaugoti nuo drėgmės).

•**Kaukės dydis ir forma** (kaukė turėtų būti tinkamo dydžio ir formos, ji turi priglusti prie nosies skruostų ir smakro).

•**Kaukių priežiūra:**

1. Kaukę turėtų dėvėti vienas žmogus.

2. Sudrėkusi kaukė turėtų ji būti keičiama.

3. Dažnai plaunama (plaunama ne žemesnėje nei 60 laipsnių temperatūroje su vandeniu ir muilu ar skalbikliu, turėtų būti švelniai plaunama (be per daug trynimo, vyniojimo, tempimo).

4. Jei sluoksniai atrodo pastebimai susidėvėję, kaukė turėtų būti išmetama.

Pagrindinės prevencijos priemonės

- **Patalpų vėdinimas ir valymas**
- **Sąlygų, būtinų rankų higienai, sudarymas**
- **Asmeninių apsaugos priemonių dėvėjimas ir atstumo laikymasis**
- **Ugdymo proceso organizavimas siekiant sumažinti asmenų kontaktavimą**
- **Informacijos teikimas**
- **Užtikrinimas, kad simptomus jaučiantys asmenys nebūtų ugdymo įstaigoje**

Užtikrinimas, kad simptomus jaučiantys asmenys nebūtų ugdymo įstaigoje

- Mokyklos bendruomenei prie įėjimo į ugdymo įstaigą **pateikiama informacija apie draudimą į ugdymo įstaigą atvykti asmenims, kuriems pasireiškia karščiavimas** (37,3 °C ir daugiau), ar **kurie turi ūmių viršutinių kvėpavimo takų ligų, kitų užkrečiamųjų ligų požymių** (pvz., sloga, kosulys, pasunkėjęs kvėpavimas ir pan.)
- Jeigu **ugdymo proceso metu mokiniui** pasireiškia karščiavimas (37,3 °C ir daugiau) ar ūmių viršutinių kvėpavimo takų ligų, kitų užkrečiamųjų ligų požymiai) **jis nedelsiant turi būti izoliuojamas**. Apie tai **informuojami jo tėvai** (globėjai, rūpintojai) ir konsultuojamasi Karštąja koronaviruso linija tel. 1808 dėl tolimesnių veiksmų;
- Jeigu **darbo metu darbuotojui pasireiškia** karščiavimas (37,3 °C ir daugiau) ar ūmių viršutinių kvėpavimo takų ligų, kitų užkrečiamųjų ligų požymiai, jis turi **nedelsiant apleisti švietimo įstaigos patalpas** ir kreiptis konsultacijai Karštąja koronaviruso linija tel. 1808 arba susisiekti su savo šeimos gydytoju.
- Drausti į švietimo įstaigą atvykti asmenims, kuriems privaloma izoliacija, izoliacijos laikotarpiu.

Mokyklos bendruomenės svarba

- **Klaidinga nuomonė – už prevencinių priemonių įgyvendinimą atsakinga tik ugdymo įstaiga.**
- **Būtinas visos mokyklos bendruomenės** (mokinių, tėvų, darbuotojų) **tarpusavio bendradarbiavimas ir prevencinių priemonių laikymasis** (1).
- **Ugdymo įstaigos vaidmuo** (turi užtikrinti tinkamą ugdymo organizavimą, vėdinimą, patalpų valymą, sąlygas rankų higienai, teikti reikiamą informaciją (1).
- **Tėvų vaidmuo** (stebėti savo vaiko sveikatą, pasireiškus simptomus neleisti vaiko į ugdymo įstaiga, vadovautis ugdymo įstaigos informacija ir laikytis jos nurodymų, ugdyti vaikų higienos įpročius, priminti vaikams, kad negalima stigmatizuoti simptomus jaučiančių asmenų) (1).
- **Vaikų vaidmuo** (laikytis higienos reikalavimų, skatinti bendraamžius laikytis higienos reikalavimų, laikytis ugdymo įstaigos nurodymų, nestigmatizuoti simptomus jaučiančių bendraamžių) (1).

Šaltiniai:
1. Pasaulio sveikatos organizacija. Key Messages and Actions for COVID-19 Prevention and Control in Schools. 2020 [20 March 2020].

Apibendrinimas
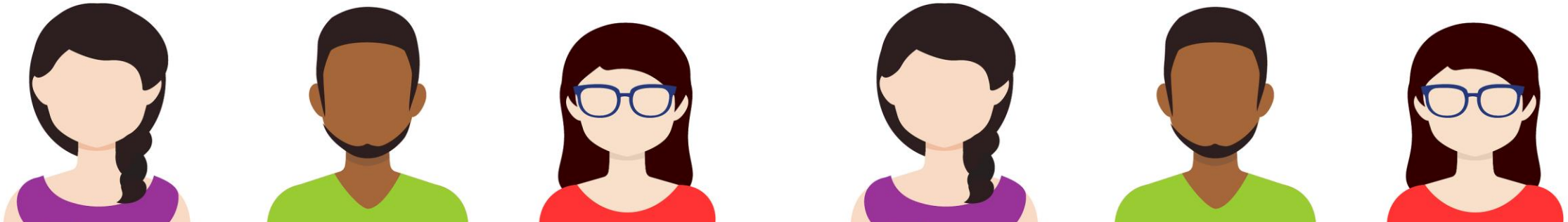
- **Mokykloje tinkamai taikant prevencijos priemones, mokykla nėra laikoma ta aplinka, kurioje lengviau plistų COVID-19, palyginus su kitomis aplinkomis, kuriose lankosi panašus skaičius žmonių.**
- **Mokyklų uždarymas daro neigiamą įtaką mokiniams, mokytojams ir tėvams, todėl tai turėtų būti paskutinė COVID-19 plitimo prevencijos priemonė.**
- **Nei viena priemonė nėra „auksinis standartas“. Prevencijos priemonės turi būti taikomos kompleksiškai.**
- **Prevencijos priemonės bus efektyvios tik tada jeigu jų laikysis visa mokyklos bendruomenė.**